

Informacja i zaproszenie do udziału w Kolokwium w ramach XII Polskiego
Zjazdu Filozoficznego

Łódź, 11-16.09.2023

Spośród pięciu Sympozjów organizowanych podczas XII Polskiego Zjazdu Filozoficznego jedno poświęcone będzie kwestii zależności pomiędzy rozumieniem prawa naturalnego i pojmowaniem praworządności. Obok Sympozjum zorganizowane także będzie Kolokwium, w którym osoby zainteresowane tą tematyką będą miały okazję zarówno szerzej dyskutować referentami występującymi w ramach Sympozjum, jak też przedstawić własne stanowisko w ramach 15-minutowych wystąpień (wystąpienie może być bądź w języku angielskim, bądź w języku polskim).

Sympozjum: *Natural Law and the Idea of «Rechtsstaatlichkeit»*, **12.09.2023**, godz. **10:45-13:00**; referenci:

prof. **Paul Guyer**, Jonathan Nelson Professor of Philosophy and Humanities at Brown University, USA (referat: *Kant on the Natural Foundations of Positive Law*);

prof. **Christoph Horn**, Lehrstuhl für Praktische Philosophie und Philosophie der Antike, Universität Bonn (referat: *The Priority of Rights as Fundamental Principle of Liberalism*);

prof. dr hab. **Marek Piechowiak**, Katedra Praw Publicznego i Teorii Prawa, Uniwersytet SWPS, Wydział Psychologii i Prawa w Poznaniu (referat: *The Natural Law and «Rechtsstaatlichkeit» in the Polish Constitution*)

Moderator: Andrzej Maciej Kaniowski (Uniwersytet Łódzki)

Kolokwium: *Natural Law and the Idea of the Rule of Law/ Prawo naturalne a idea rządów prawa*

(1) część kolokwium odbywająca się w języku angielskim: „Natural Law and the Idea of the Rule of Law” - **12.09.2023**, 15:00--16:45;

(2) część kolokwium odbywająca się w języku polskim: „Prawo naturalne a idea rządów prawa” – **12.09.2023**, 17:00-19:15 (w przypadku większej ilości zgłoszeń prace w ramach Kolokwium kontynuowane byłyby 13.09 w godzinach: 10:45-13:00)

W kolokwium, w części odbywającej się w języku angielskim, wezmą udział referenci występujący podczas Sympozjum, a także prof. Matthias Kaufmann (Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg) i inne osoby zainteresowane kwestią

zależności sposobu rozumienia praworządności od sposobu rozumienia prawa naturalnego.

Moderator: Andrzej Maciej Kaniowski (Uniwersytet Łódzki – andrzej.kaniowski@uni.lodz.pl)

***

Celem Sympozjum oraz Kolokwium będzie analizowanie konsekwencji, jakie z określonych sposobów rozumienia prawa naturalnego wynikają dla sposobu rozumienia praworządności. Spojrzenie na proces historycznego kształtowania i zmieniania się rozumienia prawa naturalnego (w myśli filozoficzno-prawnej świata zachodniego) pozwoli też zrozumieć pewne różnice w rozumieniu praworządności (różnice pomiędzy «Rechtsstaatlichkeit» a „the Rule of Law”). W Polsce, w wielu politycznie wpływowych kręgach, panuje przekonanie, że prawo naturalne nie może podlegać żadnym historycznym przemianom, a tym samym nie może być mowy o jakiejś zasadniczej przemianie w rozumieniu prawa naturalnego; za jedyną właściwą wykładnię prawa naturalnego uznaje się zaś w tych kręgach wykładnię tomistyczną, wszelkie zaś od niej istotne odstępstwa uznaje się za świadectwa zupełnego niezrozumienia, czym jest prawo naturalne. Takie podejście do prawa naturalnego – i wyrosłe na tym filozoficznym podłożu rozumienie prawa – jest, jak się zdaje, nie do pogodzenia z myśleniem w kategoriach «Rechtsstaatlichkeit», ukształtowanym w wyniku przemiany „prawa naturalnego” w „prawo rozumowe” (Naturrecht - Vernunftrecht). Kwestia możliwości – bądź niemożliwości – pogodzenia ze sobą myślenia w kategoriach tomistycznie rozumianego „prawa naturalnego” i myślenia w kategoriach po kantowsku rozumianego „państwa prawnego” winna stać się jedną z przewodnich kwestii dyskutowanych w ramach Sympozjum i w ramach Kolokwium.

Wprawdzie obydwie wskazane sposoby logocentrycznego widzenia świata – jeden, „tomistyczny”, i drugi „kantowski” – należą do tej samej tradycji, tradycji filozoficznego myślenia odwołującego się do rozumu; jednocześnie jednak dalece się od siebie różnią. Widać to w myśleniu o prawie, a także w myśleniu o człowieku i państwie jako jego bycie pospólnym. W obydwu wypadkach wskazany zostaje pewien punkt odniesienia dla ludzkiego myślenia, usytuowany niejako poza wymiarem skończoności i faktyczności. W wypadku myślenia tomistycznego, tym czymś usytuowanym poza wymiarem faktyczności, ma być porządek <prawa naturalnego>; <prawo> traktowane jest tu jako coś, co wpisane jest w <obiektywny> porządek bytu i co też „wszczepione” zostało w ludzki rozum (przez co władny jest ów rozum to prawo rozpoznać). W wypadku myślenia kantowskiego owym punktem odniesienia i miarą, wedle której też urządzona winna być rzeczywistość, jest istota wyposażona w wolę i prawodawczy rozum, który wprawdzie jest rozumem skończonym, niemniej jednak istota ta władna jest mocą swej woli i tegoż rozumu podyktować prawo, wedle którego działać by mogła każda jedna autonomiczna wola.

Wnikliwa analiza tych dwu filozoficznych perspektyw powinna też dostarczyć narzędzi pozwalających w sposób bardziej wnikliwy i trafny analizować prawno-polityczną i intelektualną kondycję dzisiejszych państw i społeczeństw.